

**ADVANCED INTERNATIONAL JOURNAL OF
BUSINESS, ENTREPRENEURSHIP AND SMES
(AIJBES)**www.aijbess.com**PIAWAIAN PERAKAUNAN KHUSUS UNTUK INSTITUSI
WAKAF:IMPLIKASI DARIPADA KETIADAAN SPESIFIK
PERAKAUNAN WAKAF UNTUK MENJADI AMALAN DI
MALAYSIA*****SPECIAL ACCOUNTING STANDARDS FOR WAQF INSTITUTIONS:
IMPLICATIONS OF THE ABSENCE OF SPECIFIC WAQF ACCOUNTING TO BE
PRACTICED IN MALAYSIA***Nurul Khofifah Abdullah^{1*}

¹ Faculty of Muamalat and Islamic Finance, Kolej Universiti Islam Perlis, Malaysia
Email: nurulkhofifah@kuips.edu.my

* Corresponding Author

Article Info:**Article history:**

Received date: 04.01.2024

Revised date: 01.02.2024

Accepted date: 27.03.2024

Published date: 31.03.2024

To cite this document:

Abdullah, N. K. (2024). Piawaiian Perakaunan Khusus Untuk Institusi Wakaf:Implikasi Daripada Ketiadaan Spesifik Perakaunan Wakaf Untuk Menjadi Amalan Di Malaysia. *Advanced International Journal of Business, Entrepreneurship and SMEs*, 6 (19), 361-376.

DOI: 10.35631/AJBES.619026**This work is licensed under [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)****Abstrak:**

Tujuan piawaiian perakaunan adalah untuk mengawal proses perakaunan dan pelaporan untuk entiti. Oleh itu, ketiadaan piawaiian perakaunan yang khusus untuk mentadbir perakaunan entity berpotensi menimbulkan masalah dan isu-isu berbangkit. Penyelidikan ini bertujuan memahami bagaimana ketiadaan piawaiian perakaunan tertentu mempengaruhi amalan perakaunan entiti. Antara implikasi kepada ketiadaan piawaiian perakaunan khusus termasuklah ketidakjelasan dalam pengurusan dana wakaf, ketidakpastian dalam penilaian prestasi, ketidakmampuan memenuhi syarat-syarat perundangan, ketidakupayaan menarik pelabur kehilangan kepercayaan masyarakat dan keperluan pemantauan dan pengawasan yang lebih ketat. Metodologi kajian ini menggunakan kajian kualitatif dengan reka bentuk analisis dokumen. Hasil dapatan menunjukkan bagaimana badan wakaf cuba mematuhi piawaiian perakaunan semasa sedia ada yang bersesuaian, namun tidak mengkhususkan kepada institusi wakaf, dan betapa pentingnya mempunyai piawaiian perakaunan khusus untuk institusi wakaf. Hasil perbincangan ini menjelaskan kesan ketiadaan amalan perakaunan yang khusus untuk institusi wakaf dan keperluan kepada kewujudan standard perakaunan khusus.

Kata Kunci:

Piawaiian Perakaunan, Amalan Perakaunan, Wakaf, Pelaporan Kewangan

Abstract:

The purpose of accounting standards is to regulate the accounting and reporting processes for entities. Therefore, the absence of specific accounting standards to govern entity accounting can potentially create problems and issues. This research aims to understand how the absence of certain accounting standards affects entity accounting practices. Among the implications of the absence of specific accounting standards are uncertainties in waqf fund management, uncertainty in performance evaluation, inability to meet legal requirements, inability to attract investors, loss of public confidence, and the need for stricter monitoring and supervision. This study employs a qualitative research methodology with a document analysis design. The findings show how waqf bodies attempt to comply with relevant existing accounting standards, but without a specific focus on waqf institutions, highlighting the importance of having specific accounting standards. The discussion highlights the impact of the absence of specific accounting practices for waqf institutions and the need for specific accounting standards.

Keywords:

Accounting Standards, Accounting Practices, Waqf, Financial Reporting

Pengenalan

Perkataan wakaf secara umumnya membawa maksud sesuatu yang didermakan untuk kegunaan orang ramai atau bagi keperluan yang berkaitan dengan agama Islam. Dilihat daripada aspek budaya pula, wakaf lebih dikenali sebagai binaan kecil yang dijadikan tempat berehat, khususnya dalam kalangan masyarakat Melayu Pantai Timur. A Concise Encyclopedia of Islam (2002) pula mentakrifkan wakaf sebagai dana keagamaan yang manfaatnya dibuat secara berkekalan dan harta asal wakaf tersebut tidak boleh digunakan untuk tujuan selain yang telah ditetapkan oleh pewakaf.

Perakaunan ialah satu proses di mana semua fungsi ekonomi sesebuah organisasi diambil kira dan dibentangkan dalam laporan untuk dimaklumkan kepada pihak berkepentingan organisasi mengenai kedudukan kewangannya. Ini adalah salah satu cara untuk menyampaikan maklumat kepada pelbagai pihak berkepentingan oleh pelbagai organisasi dalam pelbagai bidang. Kaedah untuk memastikan penyata kewangan berkongsi bahasa yang sama ialah dengan memastikan penyata kewangan yang disediakan mematuhi piawaian perakaunan tertentu atau semasa. Spesifik atau standard lazim perakaunan akan digunakan oleh pelbagai organisasi merentasi pelbagai industri seperti organisasi kerajaan atau bukan kerajaan dalam membuat keuntungan. Kaedah ini penting bagi memastikan standardisasi dalam pelaporan dicapai dengan mematuhi piawaian perakaunan yang dibangunkan dan ditadbir oleh badan berwibawa sesebuah negara. Ini adalah bagi memastikan proses perakaunan; pengiktirafan, pengukuran dan amalan perekodan dilakukan dengan cara memastikan maklumat mengenai entiti mewakili semua pengguna dan membolehkan mereka membuat keputusan tepat berdasarkan penyata kewangan.

Dengan mematuhi perakaunan standard, penyedia dan pengguna penyata kewangan, termasuk badan kawal selia, boleh bergantung kepada penyata kewangan dalam membuat keputusan. Walau bagaimanapun, terdapat beberapa sektor di mana tiada standard perakaunan khusus untuk mentadbir amalan perakaunan mereka, seperti institusi agama yang mengendalikan aset bukan pendapatan. Masalah berkaitan dengan perakaunan yang betul untuk digunakan bagi kategori aset bukan pendapatan adalah disebabkan sifat aset adalah berbeza daripada aset penjana pendapatan, seperti aset yang dimiliki wakaf. Isu yang timbul termasuk merekod

aset bukan pendapatan dalam penyata kewangan; perekodan yang tidak wajar kepada aset waqf kerana ketiadaan piawaian perakaunan yang sesuai. Semua ini menyebabkan angka yang salah bagi penilaian dan pengendalian aset wakaf, sehingga memberi kesan kepada penyelewengan dan kehilangan aset wakaf. Keadaan menjadi lebih teruk apabila penemuan audit menunjukkan terdapat beberapa tanah yang telah dibiarkan tidak dibangunkan kerana kesalahan dan salah urus (Mohd Sharip et al., 2019). Objektif kajian ialah untuk memahami bagaimana amalan dan proses perakaunan dijalankan dalam organisasi sedemikian, dan mengenal pasti faktor-faktor yang menyumbang kepada keputusan dan amalan perakaunan berkaitan dengan waqf ditetapkan di Malaysia, dan memperbaiki pengurusan aset wakaf.

Penyelidikan ini bertujuan untuk menyumbang kepada pengetahuan dalam memahami bagaimana amalan perakaunan dibentuk jika tiada standard perakaunan tertentu. Penyelidikan ini akan memberikan gambaran mengenai apa faktor penyumbang dalam membentuk amalan perakaunan dalam kes-kes sedemikian, dan kepentingan ke arah penciptaan piawaian perakaunan tertentu dalam konteks sedemikian. Penemuan penyelidikan ini boleh menyokong proses mereka bentuk standard perakaunan tertentu untuk aset wakaf pada masa akan datang.

Hasil penyelidikan di sorotan literatur membantu hasil dapatan, iaitu kepentingan piawaian perakaunan dan keadaan wakaf di Malaysia. Bahagian metodologi menerangkan kaedah pengumpulan data yang dijalankan dalam penyelidikan ini. Bahagian penemuan dan perbincangan menjelaskan penemuan penyelidikan diikuti oleh bahagian terakhir iaitu kesimpulan yang membincangkan hujah penyelidik mengenai penyelidikan dan kesimpulan artikel serta cadangan penambahbaikan kepada bidang berkaitan untuk kajian selanjutnya.

Sorotan Literatur

Kepentingan Piawaian Perakaunan Tertentu Untuk Wakaf

Surah al-Baqarah 2:282 menjelaskan keperluan untuk menyediakan rekod transaksi kewangan dan membuat pengesahan mengenainya. Selari dengan tafsiran ayat ini, Rasulullah SAW juga telah mengarahkan supaya catatan dibuat terhadap setiap penerimaan dan perbelanjaan harta zakat dan sedekah yang menjadi asas kepada prinsip catatan beregu (*double entry principle*) bagi menyatakan kedudukan wang masuk dan wang keluar.

Keperluan sebuah Jabatan khusus yang menguruskan catatan perakaunan telah wujud sejak zaman Khalifah 'Umar al-Khattab RA menerusi cadangan Hurmuzan tatkala beliau melihat Khalifah 'Umar RA menerima rombongan yang membawa wang tanpa sebarang catatan. Beliau memberitahu Khalifah 'Umar RA bahawa tanpa membuat catatan, tiada siapa yang tahu mengenai sesuatu barangan atau wang yang hilang daripada simpanan. Khalifah 'Umar RA percaya bahawa dengan menulis dan membuat catatan jumlah keseluruhan harta, barulah ia dapat dijaga dengan betul. Lalu Khalifah 'Umar RA memerintahkan supaya ditubuhkan *diwan* yang khusus untuk menjalankan tugas tersebut. Seterusnya, lebih banyak *diwan* telah ditubuhkan yang berkaitan dengan wang kutipan *kharaj* dan cukai-cukai lain.

Memetik rumusan yang dinyatakan dalam Manual Pengurusan Perakaunan Wakaf (2009), beberapa prinsip umum perakaunan dalam Islam boleh diketengahkan dari maksud ayat 282 Surah al-Baqarah seperti berikut:

- a) Mencatat transaksi kewangan dan hal-hal lain yang berkaitan dengan urusan muamalat
- b) Catatan kewangan mestilah dibuat dengan cara yang adil, tepat dan amanah. Sifat adil merupakan kemestian bagi setiap pencatat sebagai menyatakan

- kebertanggungjawabannya kepada Allah SWT.
- c) Pencatat juga mestilah memiliki kemahiran dan mengetahui ilmu *fiqh*. Namun ilmu sahaja tidak mencukupi kerana banyak kemudaratan telah ditimbulkan oleh mereka yang berilmu tetapi tidak memiliki sifat adil dan amanah. Untuk itu, Allah SWT telah menambah bahawa pencatat mestilah juga memiliki sifat takwa. Apa yang menarik di sini adalah Allah SWT menyebut sifat adil terlebih dahulu berbanding sifat berilmu, yang menunjukkan bahawa kepentingan berlaku adil dan bersifat takwa dalam membuat catatan kewangan adalah melebihi dari hanya memiliki ilmu dan kemahiran.
 - d) Mencatat dengan tepat, teratur dan dengan tidak mengurangi hak sesiapa walaupun sedikit.
 - e) Mendapatkan saksi dan mencatatkan keterangan yang menjelaskan transaksi. Ahmad Mustapha al-Maraghi dalam bukunya "*Tafsir al- Maraghi*" telah memetik pandangan Ibn Qayyim bahawa perkataan *al- Bayyinah* (pembuktian) adalah lebih umum dan mencakupi setiap sesuatu yang boleh menjelaskan dengan benar kesahihan sesuatu transaksi.
 - f) Catatan mestilah dibuat tanpa mengira kecil ataupun besar sesuatu transaksi tersebut.

Penyata kewangan disediakan oleh organisasi dengan tujuan menyediakan maklumat kewangan dan bukan kewangan kepada pengguna penyata kewangan, untuk membantu mereka membuat keputusan (IASB, 2018). Penyata kewangan yang disediakan akan membantu pengguna untuk membuat keputusan ekonomi berdasarkan kepentingan masing-masing. Untuk menyediakan penyata kewangan, penyedia perlu merujuk dan mematuhi standard perakaunan semasa.

Standard perakaunan sangat penting dalam memberi bimbingan kepada akauntan untuk menyediakan penyata kewangan berdasarkan kedudukan kewangan sebenar, dan boleh dipercayai bagi pengguna mereka (Siekkinen, 2016). Standard perakaunan menyediakan arahan dan akan menjadi rujukan kepada akauntan, atau penyedia laporan dalam menghasilkan dan menyampaikan maklumat dalam kenyataan kewangan dan membantu memastikan bahawa ia diwakili dengan baik (FASB, 2016)." Oleh itu standard perakaunan perlu memberi bimbingan kepada penyedia penyata kewangan dalam merekod dan menyampaikan maklumat transaksi perniagaan bagi memastikan pembaca boleh memahami kedudukan kewangan institusi dengan merujuk penyata kewangan. Selain itu, proses menyediakan standard perakaunan melibatkan dan mempertimbangkan jangkaan dan kehendak kedua belah pihak iaitu penyedia dan pengguna penyata kewangan (Kwok & Sharp, 2005). Oleh itu, dengan kewujudan piawaian perakaunan, memberi keyakinan bahawa keperluan kedua-dua pihak telah diambil kira dan diharmonikan dalam tujuan untuk menyediakan laporan yang berkaitan yang boleh dipercayai oleh penyedia laporan.

Cabaran – Cabaran Perakaunan dan Pelaporan Wakaf

Kekurangan sistem perakaunan yang sistematik, ketidakwujudan maklumat terperinci dan kekurangan penyelarasan institusi-institusi ini oleh pihak berkuasa Negeri dan persekutuan di Malaysia adalah antara faktor yang mempengaruhi kualiti dan kuantiti pendedahan maklumat berhubung Baitulmal, Zakat dan Wakaf (BZW) (contohnya Abdul-Rahman, Mohammad & Yusuf, 1999; Nahar & Yaacob, 2011; Yaacob & Ibrahim, 2006; Siraj, 2012; Mohd-Zain, 2005). Di samping itu, kekurangan penguatkuasaan dan akauntan yang berpengalaman juga telah menyumbang kepada amalan perakaunan dan pelaporan yang kurang memuaskan di kalangan MAIN. Khusus untuk wakaf, Adnan et al. (2007) berpendapat bahawa masalah asas yang telah membawa kepada percanggahan di dalam perekodan dan pelaporan wakaf di Malaysia ialah

ketiadaan kerangka kerja konseptual bagi pelaporan kewangan wakaf. Hamdan dan Osman (2016) secara khusus menyatakan bahawa kerangka kerja konseptual itu mesti mempunyai akauntabiliti sebagai objektif utama dan kepentingan membuat keputusan sebagai objektif sampingan. Tambahan kepada perbincangan di atas dan khusus untuk zakat, Nahar dan Yaacob (2011) berhujah bahawa penggunaan preskripsi perakaunan perusahaan komersial tidak selaras dengan objektif yang mendasari MAIN, yang bukan berasaskan keuntungan. Maklumat yang dilaporkan dalam penyata kewangan yang menggunakan preskripsi perakaunan komersial tidak mencerminkan realiti transaksi zakat.

Memandangkan maklumat yang didedahkan dalam laporan kewangan MAIN seharusnya membolehkan pewakaf dan pembayar zakat menilai prestasi entiti, maka adalah penting untuk memastikan maklumat yang didedahkan memberi gambaran yang benar dan adil (*true and fair view*) mengenai keadaan operasi atau prestasi organisasi. Secara khusus, pihak berkepentingan berminat untuk menentukan sama ada dana yang diamanahkan kepada MAIN (atau entiti yang diberi kuasa oleh MAIN) telah diurus dengan baik. Menunaikan tanggungjawab dan memastikan ketelusan dalam pelaporan akan membolehkan institusi berkenaan mendapat kepercayaan dan keyakinan orang ramai. Abdul-Rahman et al. (1999) mencadangkan agar prosedur perakaunan yang bersesuaian digubalkan bagi MAIN. Berdasarkan idea yang sama, Mohd-Zain (2005) mencadangkan garis panduan yang sesuai dan manual prosedur dilaksanakan untuk merekod dan menilai aset wakaf. Selain itu, beliau mencadangkan agar MAIN menggaji akauntan yang berpengalaman bagi membantu dalam mentadbir akaun wakaf MAIN. Walau bagaimanapun, akauntan yang berpengalaman tidak semestinya membantu menghasilkan pelaporan yang lebih baik sekiranya akauntan ini hanya mengekalkan amalan perakaunan semasa dan amalan semasa ini mungkin tidak mencukupi untuk memenuhi keperluan pihak-pihak yang berkepentingan. Ini telah mendorong Adnan & Abu Bakar (2009) mencadangkan bahawa kerangka kerja konseptual bagi pelaporan kewangan wakaf perlu diselaraskan kerana ketiadaan kerangka kerja konseptual ini adalah penyebab utama pelaporan yang tidak seragam di kalangan organisasi wakaf di Malaysia. Kesimpulannya, satu kerangka kerja konseptual perakaunan bagi institusi BZW perlu diwujudkan bagi mengurangkan ketidakseragaman dalam perakaunan dan pelaporan.

Yaacob (2006) dan Nahar & Yaacob (2011) mengambil pendirian yang berbeza apabila mereka mencadangkan agar MAIN menerima pakai amalan perakaunan dan pelaporan yang disyorkan untuk badan amal di United Kingdom (*Statement of Recommended Practices* [SORP 2005]) untuk institusi wakaf di Malaysia. Cadangan ini diberikan atas alasan wakaf dan MAIN pada dasarnya bukan berorientasikan keuntungan, dan oleh yang demikian amalan perakaunan dan pelaporan yang berorientasikan komersial adalah tidak sesuai (Nahar dan Yaacob, 2011). Adnan (2005) pula berpendapat bahawa wakaf boleh melaksanakan kedua-dua objektif sebagai organisasi sosial (bukan keuntungan) dan juga sebuah entiti komersial. Oleh yang demikian, beliau mencadangkan agar perakaunan untuk organisasi bukan bermotif keuntungan digunakan untuk aktiviti sosial, manakala bagi aktiviti komersial, amalan perakaunan organisasi komersial boleh diguna pakai. Ini seolah-olah mencadangkan sekiranya entiti menjana pendapatan bagi aset wakaf, entiti itu boleh mengamalkan amalan perakaunan untuk organisasi perniagaan.

Dengan penghujahan yang berbeza, ini membayangkan bahawa perakaunan yang khusus untuk wakaf perlu disediakan bagi kegunaan MAIN untuk tujuan perakaunan dan pelaporan wakaf. Keperluan ini juga terpakai untuk zakat dan baitulmal dengan mengambil kira keunikan kegunaan setiap dana berkenaan. Perakaunan berasingan untuk BZW sebelum penyatuan di peringkat MAIN adalah disarankan kerana ia akan membolehkan setiap MAIN menangani isu

akauntabiliti dan ketelusan didalam pengurusan dan perakaunan dana BZW. Selepas itu, akaun-akaun berasingan untuk BZW ini perlu disatukan demi memberi gambaran prestasi pengurusan keseluruhan MAIN sebagai pentadbir baitulmal dan zakat serta pemegang amanah wakaf.

Konteks Kawalselia Piawaian Perakaunan Wakaf di Malaysia

Di Malaysia, badan kawalselia untuk piawaian perakaunan ialah Lembaga Piawaian Perakaunan Malaysia (MASB). Walau bagaimanapun, tiada piawaian perakaunan khusus yang mentadbir transaksi aktiviti Islam (Mohammed et al., 2019), dan tiada kewajipan bagi institusi Malaysia untuk mendedahkan pergerakan transaksi Islam seperti zakat dan pinjaman Islam (Sarea, 2013). Akauntan dan penyedia laporan institusi wakaf di Malaysia tidak mempunyai apa-apa piawaian perakaunan khusus untuk merujuk kepada penyediaan aset wakaf dan aktiviti ekonomi berkaitan wakaf (Nahar & Yaacob, 2011). Oleh itu, pilihan yang ada adalah dengan mengikuti standard perakaunan yang ada di Malaysia. Walau bagaimanapun, standard perakaunan yang lazim, yang sesuai untuk aktiviti melibatkan keuntungan atau badan-badan kerajaan, tidak menjurus kepada tujuan dan objektif institusi-institusi wakaf. Menjadi satu keperluan untuk mewujudkan standard perakaunan tertentu sesuai dengan perakaunan wakaf di Malaysia (Masruki & Shafii, 2013). Menjadi keperluan kepada institusi Islam dengan mewujudkan standard perakaunan yang akan merangkumi dan memahami jiwa Islam (Mohammed et al., 2019).

Struktur Wakaf di Malaysia

Perlembagaan Persekutuan Malaysia menyatakan bahawa semua perkara agama berada di bawah bidang kuasa Raja atau Sultan negeri (Nahar & Yaacob, 2011; Masruki & Shafii, 2013). Perkara-perkara berkaitan agama seperti wakaf, zakat dan baitulmal dikendalikan negeri masing-masing dengan kuasa Raja atau Sultan. Setiap negeri mempunyai badan pengurusan sendiri dan Majlis Agama Islam Negeri yang mengendalikan dan menguruskan semua perkara yang berkaitan dengan aktiviti Islam (Iqmal et al., 2018). Majlis Agama Islam Negeri bertindak sebagai penasihat kepada Raja atau Sultan dalam pengurusan hal ehwal Islam, termasuk perkara berkaitan wakaf (Daud, 2018). Majlis Agama Islam Negeri beroperasi di bawah bidang kuasa Enakmen Negeri yang mengawal operasi mereka dan menyediakan Majlis Agama Islam Negeri dengan peraturan sebagai bimbingan dalam setiap tindakan Majlis Agama Islam Negeri (Dahlan et al., 2014). Oleh kerana setiap negeri mempunyai Raja atau Sultan sendiri, pengurusan dan keputusan akan berbeza daripada satu sama lain. Ini kerana Raja atau Sultan berkuasa sepenuhnya dalam menentukan kaedah dan prinsip menguruskan hal ehwal wakaf di negeri masing-masing. Oleh itu, pengurusan aset wakaf tidak sama di seluruh Malaysia. Salah satu isu yang lebih besar ialah sukar untuk mencapai perjanjian dan keseragaman dalam pengurusan aset wakaf, termasuk kaedah yang sesuai dalam perakaunan, pelaporan dan pengurusan aset wakaf, kerana amalannya berbeza dalam setiap negeri. Ini akan menghalang keseragaman dan menjadikannya sukar untuk membuat perbandingan bagi prestasi dan analisis peningkatan.

Perakaunan dari Konteks Bukan Keuntungan

Organisasi bukan berasaskan keuntungan jatuh dalam kategori organisasi sektor ketiga. Oleh kerana kategori bukan keuntungan adalah berbeza daripada keuntungan, perakaunan untuk organisasi bukan berasaskan keuntungan mesti tepat dalam mencerminkan sifat bukan keuntungan, yang merupakan matlamat utama organisasi (Nahar & Yaacob, 2011). Malah, perakaunan untuk bukan keuntungan harus mengambil kira faktor-faktor lain kepada organisasi, untuk lebih jelas jenis sumber dan faktor-faktor yang terlibat dalam operasi organisasi tersebut. Sebagai contoh, sumbangan sukarelawan kepada organisasi bukan

keuntungan mungkin tidak diperlukan dalam organisasi berasaskan keuntungan. Sukarelawan mungkin menjadi sebahagian daripada organisasi bukan keuntungan, dan oleh itu sumbangan mereka harus dikira (O'Brien & Toley, 2013). Ini merupakan contoh yang baik dalam membezakan antara urusan organisasi membuat keuntungan kepada operasi bukan keuntungan seperti organisasi wakaf.

Mengenai wakaf aset, perbezaannya kepada jenis aset lain boleh dilihat daripada perspektif pemilikan dan perspektif membuat keuntungan. Pemilikan aset wakaf tidak terletak pada organisasi mahupun benefisiari, tetapi wakaf asset adalah milik Allah (Kahf, 1999). Aset wakaf juga tidak bertujuan untuk digunakan untuk tujuan membuat keuntungan, sebaliknya aset wakaf diuruskan dan digunakan supaya boleh memberi manfaat kepada benefisiari (Yaacob et al., 2012).

Oleh kerana perbezaan ini, kaedah perekodan perakaunan bagi aset pembuatan keuntungan biasa tidak sesuai sepenuhnya untuk aset wakaf. Sebagai contoh, aset digunakan untuk menghasilkan keuntungan perlu diasingkan dalam memenuhi prinsip perbelanjaan perlu dipadankan dengan pendapatan. Namun, bagi aset wakaf yang digunakan untuk tujuan keuntungan, dan perlu dikekalkan kewujudannya secara kekal, konsep seperti susut nilai adalah tidak sesuai. Tambahan pula, Hartanah, Loji dan Peralatan biasa akan diiktiraf dan dinilai semula pada nilai pasaran. Walau bagaimanapun, bagi aset wakaf, ia tidak boleh dijual dan dipindahkan kerana pemilikan tidak terletak ke atas organisasi atau pemegang amanah, oleh itu konsep nilai pasaran adalah tidak relevan. Ini akan menyebabkan isu-isu dalam mengiktiraf atau menilai semula aset wakaf.

Kajian terdahulu mengenai perakaunan institusi dan badan-badan wakaf di Malaysia telah memberi tumpuan kepada pelaporan dan akauntabiliti organisasi wakaf (Ihsan, 2007; Ihsan & Adnan, 2009; Nahar & Yaacob, 2011; Tohirin & Hidayati, 2011; Masruki & Shafii, 2013; Yaacob et al., 2015), pengurusan wakaf dan tadbir urus (Iqmal et al., 2018; Chowdhury, 2011; Kamri, 2010) dan mengapa terdapat kekurangan dalam pelaporan wakaf (Daud, 2018). Walau bagaimanapun, penyelidikan semasa ini menyediakan maklumat dan memberi tumpuan kepada bidang yang tidak dilindungi oleh penyelidikan terdahulu, iaitu dalam memahami bagaimana pengurusan institusi wakaf dalam mengamalkan perakaunan dan mematuhi standard perakaunan yang tidak spesifik namun mematuhi prinsip-prinsip wakaf.

Metodologi

Kaedah kajian ini adalah menggunakan pendekatan kualitatif dan reka bentuk kajian adalah berasaskan analisis dokumen melalui kajian perpustakaan yang dilakukan terhadap bahan literatur seperti artikel jurnal dan prosiding, tesis, buku dan laman web yang berkaitan dengan penyelidikan.

Kaedah analisis dokumen telah dipilih untuk kajian ini kerana memberikan maklumat realiti untuk lebih difahami dan meneroka amalan sebenar perakaunan wakaf dalam penyelidikan selain mudah didapati. Analisis dokumen menyediakan bukti 'komunikasi' oleh organisasi wakaf dengan pengguna penyata kewangan. Antara dokumen yang dianalisis ialah laporan tahunan Majlis Agama Islam Negeri tersebut yang disediakan secara komprehensif. Selain itu rujukan juga dilakukan dalam buletin komunikasi yang diterbitkan dalam laman web Majlis Agama Islam Negeri. Fokus diberikan kepada data yang diperolehi daripada laman web rasmi Majlis Agama Islam Negeri tersebut dan beberapa kajian sedia ada terutamanya artikel jurnal

dan prosiding, tesis dan buku rujukan daripada Pusat Pengurusan Wakaf, Zakat dan Endowmen (JAWHAR).

Penemuan dan Perbincangan

Kajian ini dijalankan terhadap Majlis Agama Islam Negeri di Malaysia dengan merujuk kepada laporan tahunan diterbitkan di laman sosial . Negeri ini dipilih kerana ia merupakan salah satu negeri di Malaysia di mana pengurusan aset wakaf diletakkan di bawah sebuah syarikat yang ditubuhkan secara eksklusif bagi tujuan menguruskan aset wakaf di negeri ini.

Latar Belakang Majlis Agama Islam Negeri

Institusi wakaf dalam penyelidikan ini terletak di salah satu negeri di Malaysia. Perbezaan negeri ini kepada beberapa negeri lain di Malaysia, berkaitan dengan pengurusan wakaf mereka, ialah terdapat satu lagi entiti yang diperbadankan untuk mengurus dan mengawal sepenuhnya aset wakaf di negeri ini. Perbadanan pengurusan wakaf ini diletakkan di bawah Majlis Agama Islam sebagai anak syarikat mereka. Perbadanan wakaf tersebut berperanan menguruskan dan mengendalikan perkara berkaitan wakaf negeri sepenuhnya bermula daripada penerimaan aset wakaf daripada penderma wakaf sehingga agenda pengurusan, pengendalian dan pembangunan aset wakaf untuk tujuan penyimpanan dan pertumbuhan.

Mengenai amalan perakaunan dan pelaporan, perbadanan wakaf menyediakan set penyata kewangan mereka sendiri yang menunjukkan wakaf dan operasi dalam organisasi dan menyatukan penyata kewangan mereka dengan anak-anak syarikat mereka yang lain. Selain itu, syarikat wakaf juga menyediakan satu set laporan wakaf, Kumpulan Wang Wakaf (KWW) (Waqf Monies Group) yang akan dikemukakan dan kemudian disatukan dengan penyata kewangan Majlis Agama Islam. Amalan dalam mengekalkan KWW tidak berbeza dengan kebanyakan negeri lain di Malaysia.

Sumber kuasa untuk perbadanan wakaf adalah Enakmen Pentadbiran Agama Islam, Enakmen Wakaf Negeri, Perintah Penubuhan Perbadanan, dan juga fatwa berkaitan.

Jenis-jenis Aset Wakaf

Perbadanan wakaf menguruskan wakaf am dan khusus, mengikut niat penderma wakaf dan tujuan dan penggunaan aset wakaf. Ini bermakna bahawa dalam kategori wakaf umum, terdapat wang tunai, bangunan, tanah dan lain-lain jenis aset wakaf. Perbezaan antara wakaf umum dan khusus ialah untuk wakaf khusus, niat untuk penggunaan dana wakaf atau aset, dan/atau pengedaran manfaat yang diperoleh daripada aset tersebut; akan digunakan hanya untuk tujuan tertentu, mengikut surat ikatan wakaf, atau mengikut tujuan penubuhan dana wakaf tersebut.

Mengenai jenis aset wakaf, perbadanan kini menguruskan beberapa jenis aset wakaf; iaitu wang tunai, aset ubah dan aset yang tidak boleh ubah. Aset yang tidak boleh ubah untuk perbadanan wakaf terdiri daripada tanah dan bangunan, sama ada yang didermakan oleh orang awam atau dibeli oleh perbadanan. Wakaf tunai boleh dipecahkan kepada wang tunai, emas, hasil seni; iaitu item fizikal yang disumbangkan kepada perbadanan sebagai wakaf. Emas dan hasil seni yang didermakan kepada syarikat sebagai wakaf akan segera ditukar kepada tunai secepat mungkin untuk mengekalkan nilai wakaf tunai. Biasanya proses untuk menukar emas kepada wang tunai akan mengambil masa tidak lebih daripada TIGA (3) hari bekerja. Perbadanan tidak akan mengambil sebarang tindakan spekulatif dalam menunggu harga emas meningkat sebelum menukarnya kepada wang tunai dalam mengekalkan nilai wakaf. Oleh itu,

tindakan segera diambil dengan menjual emas untuk mendapatkan wang tunai dan dianggap sebagai wakaf tunai dalam buku rekod mereka.

Kaedah Pengumpulan Wakaf Tunai

Sebelum tahun 2007, Majlis Agama Islam di Malaysia tidak mengakui wang tunai sebagai bentuk wakaf. Walau bagaimanapun, menurut Jawatankuasa Fatwa Majlis Hal Ehwal Islam Negara pada tahun 2007 (Mohamad Suhaimi et al., 2014), telah meluluskan wang tunai diiktiraf sebagai bentuk wakaf seperti negeri lain di Malaysia. Wang tunai boleh digunakan sebagai cara untuk mendapatkan aset ubah atau tidak boleh ubah lain untuk memberikan faedah kepada penerima. Ini adalah penting untuk badan-badan pengurusan wakaf membolehkan wang tunai sebagai bentuk wakaf. Wakaf tunai diberi perhatian tinggi oleh perbadanan kerana ia adalah salah satu cara paling mudah yang membolehkan orang ramai mengambil bahagian dalam sumbangan wakaf. Oleh itu, perbadanan membolehkan orang ramai untuk menderma wakaf dalam pelbagai cara.

Ia boleh dilihat bagaimana perbadanan wakaf ini membenarkan pelbagai kaedah digunakan untuk memudahkan orang ramai mengambil bahagian dalam meningkatkan nilai terkumpul kutipan wakaf. Perbadanan ini juga bekerjasama dengan individu sebagai ejen yang dilantik dan beberapa institusi lain, seperti bank dan institusi zakat, sebagai ejen pengumpulan wakaf tunai bagi meningkatkan kesedaran dan menggalakkan orang ramai untuk mengambil bahagian dalam pemberian wakaf. Ini boleh menjadi salah satu sebab mengapa dana wakaf tunai untuk syarikat wakaf ini mencatatkan jumlah yang sangat tinggi, kerana mereka cekap dalam mempromosikan wakaf tunai dan menyediakan platform untuk menggalakkan orang ramai menderma wang tunai dalam bentuk wakaf. Proses yang betul juga disediakan bagi memastikan rekod yang tepat untuk dana wakaf tunai. Perbadanan wakaf mempunyai jadual dan tarikh akhir yang jelas untuk wang yang dikumpulkan oleh ejen individu didepositkan ke dalam bank dan laporan hendaklah sampai kepada Jabatan Kewangan untuk pengiktirafan dan perekodan yang betul.

Kaedah pengumpulan Wakaf: Aset Tidak Boleh Ubah

Sebahagian besar aset wakaf yang dikendalikan oleh syarikat wakaf berada dalam bentuk aset tidak boleh ubah seperti tanah dan bangunan. Syarikat wakaf menerima bangunan dan tanah yang didermakan sebagai wakaf oleh orang ramai. Ini adalah dalam bentuk unit perumahan di bangunan kediaman tinggi, lot kedai, dan tanah. Orang ramai akan berurusan dengan Jabatan Pemasaran bagi proses awal mengisi borang dan menyediakan geran atau tindakan untuk aset sedemikian. Jabatan ini akan mengendalikan proses pemindahan pemilikan, termasuk berurusan dengan Jabatan Tanah dan Galian bagi pindahan nama dalam geran. Setelah selesai pindahan nama, laporan dan maklumat diberikan kepada Jabatan Kewangan untuk pengiktirafan dan penyimpanan rekod.

Sokongan Kuat daripada Lembaga Pengarah

Lembaga Pengarah perbadanan wakaf ini terdiri daripada, antara lain, Mufti, bekas pengarah Jabatan Audit Negara, dan pengarah Pejabat Tanah dan Galian Negeri. Kelayakan ahli lembaga sedia ada mempunyai pengetahuan teknikal dan maklumat pengendalian wakaf bagi perbadanan. Ini adalah kelebihan kepada perbadanan kerana urusan pihak ketiga dengan badan-badan berkaitan dapat dipercepatkan dengan kemahiran yang sedia ada.

Dalam perakaunan, sebagai salah seorang ahli lembaga yang terdiri daripada bekas pengarah Jabatan Akauntan Negara Malaysia, pengawasan lembaga mengenai perkara kewangan

diambil serius. Lembaga menyedari keterbatasan MPERS dalam menyediakan panduan lengkap mengenai cara untuk menguruskan akaun aset wakaf. Mereka memberikan sokongan untuk sebarang laporan tambahan yang boleh menunjukkan bilangan sebenar wakaf aset dan membantu organisasi wakaf menjadi lebih cekap dalam pengurusan aset tersebut.

Pengurusan aset wakaf terutamanya pindahan nama juga dipercepatkan kerana salah seorang ahli lembaga perbadanan wakaf merupakan bekas pegawai Pejabat Tanah dan Galian. Oleh itu, kebanyakan perubahan nama bagi tanah yang didermakan sebagai aset wakaf oleh orang ramai hanya akan mengambil masa kira-kira satu hingga dua bulan untuk diselesaikan.

Piawaian Perakaunan dan Prinsip Wakaf Terdahulu

Perbadanan wakaf menyediakan penyata kewangan mereka mengikut piawaian perakaunan yang sedia ada, iaitu Lembaga Piawaian Laporan Entiti Swasta Malaysia (MPERS) yang dikeluarkan oleh Lembaga Piawaian Perakaunan Malaysia (MASB). Walaupun standard adalah lebih sesuai untuk entiti swasta dengan tujuan membuat keuntungan, syarikat wakaf akan merujuk dan mematuhi piawaian ini kerana tiada standard perakaunan yang meliputi konteks wakaf. Selain itu, disebabkan syarikat wakaf merupakan anak syarikat Majlis Agama Islam Negeri, mereka tetap mematuhi syarikat induk mereka dalam pematuhan MPERS sebagai standard perakaunan yang sedia ada. Oleh itu penyelidikan ini cuba untuk mengetahui sama ada terdapat sebarang masalah untuk mengambil kira operasi syarikat wakaf berikutan standard perakaunan bukan khusus seperti MPERS.

Ini juga disokong oleh fakta bahawa perbadanan mempunyai Jawatankuasa Audit sendiri, yang mempunyai piawaian perakaunan dan teknikal, dan semua amalan dan proses telah diteliti supaya tiada tindakan dilakukan terhadap MPERS.

Pengiktirafan, Pengukuran dan Perakodan Aset Wakaf

Amalan perakaunan perbadanan wakaf akan dianalisis mengikut fungsi utama perakaunan, yang merupakan pengiktirafan, pengukuran, dan perekodan.

Pengiktirafan aset wakaf adalah berbeza-beza mengikut jenis. Untuk wakaf tunai, titik pengiktirafan dinyatakan apabila syarikat menerima wang tunai. Bagi tanah dan bangunan di mana terdapat keperluan untuk perubahan nama pada geran, wakaf diiktiraf hanya apabila pemindahan nama telah berjaya dibuat. Walaupun proses perubahan nama akan mengambil masa kira-kira 1 bulan untuk diselesaikan, aset itu hanya akan diiktiraf sebagai aset wakaf selepas perubahan nama yang berjaya. Ini juga menarik untuk dibincangkan untuk tanah, nama pada geran itu adalah atas nama syarikat induk mereka, bukan perbadanan wakaf. Ini disebabkan oleh keperluan undang-undang bahawa hanya Majlis Agama Islam Negeri boleh menjadi pemilik undang-undang aset wakaf. Aset wakaf boleh ubah yang didermakan oleh orang ramai dikategorikan di bawah Harta, Loji, dan Peralatan, dan aset wakaf boleh ubah yang dibeli oleh perbadanan wakaf diiktiraf sebagai hartanah pelaburan.

Mengenai pengukuran, aset wakaf telah diukur secara berbeza. Untuk wang tunai, nilai tunai akan diiktiraf. Bagi aset yang tidak boleh ubah seperti tanah dan bangunan yang diterima oleh sumbangan untuk wakaf, nilai aset-aset ini akan menjadi nilai token RM1 (amalan ini sebelum pelaporan kewangan 2018). Jika bangunan atau tanah sedemikian telah dibeli menggunakan dana wakaf tunai, nilai yang dibeli akan diiktiraf. Jika mana-mana wakaf aset yang tidak boleh ubah memerlukan penjagaan, kos penyimpanan akan dimodalkan. Oleh itu, bagi aset wakaf yang telah didermakan dan dibaiki, nilai itu akan menjadi lebih daripada sekadar nilai token.

Hartanah, kilang, dan peralatan mereka juga telah disusut nilaikan. Walaupun ini akan mengurangkan nilai aset wakaf, pegawai mendakwa bahawa angka yang disusut hanya dalam buku. Ini kerana syarikat wakaf sangat berhati-hati dalam pematuhan kepada MPERS kerana mereka melihat tindakan seperti ini hanya menjejaskan 'nilai bertulis' di atas kertas. Nilai sebenar aset wakaf tidak dikurangkan atau diturunkan. Oleh itu penting dalam mengekalkan nilai sebenar dan menjaga aset dalam bentuk fizikalnya. Oleh itu, susut nilai mereka pada kertas dan penyelenggaraan fizikal sebenar dan melindungi nilai bangunan ialah dua tindakan yang berasingan. Susut nilai dilakukan mengikut piawaian yang sedia ada, tetapi nilai aset wakaf sebenar masih dipelihara mengikut prinsip wakaf.

Bagi perekodan akaun, perbadanan memasukkan semua aset wakaf dalam penyata kewangan mereka. Aset wakaf boleh ubah direkod dalam akaun sebagai harta, loji dan peralatan, dan hartanah pelaburan. Wakaf tunai diiktiraf sebagai saham wakaf dalam Penyata Pendapatan Komprehensif mereka, dan wakaf tunai tertentu diiktiraf sebagai liabiliti dalam Penyata Kedudukan Kewangan mereka. Penyata kewangan mereka juga dilengkapi dengan nota kepada akaun, yang memberikan butiran pengiraan untuk penambahan kepada aset wakaf, susut nilai, dan senarai aset wakaf di bawah kategori wakaf tertentu.

Terdapat juga beberapa aset yang boleh ubah yang dibeli menggunakan dana wakaf umum tetapi tidak dikategorikan sebagai aset dalam penyata kewangan mereka. Contohnya aset seperti van atau kerusi roda, diberikan kepada badan-badan tertentu yang akan menggunakan aset-aset ini dalam operasi mereka, seperti hospital atau pusat-pusat dialisis tidak berada dalam kategori ini. Perbadanan wakaf akan menukar wakaf tunai kepada aset yang boleh ubah itu dengan membeli aset tersebut untuk diberikan kepada hospital dan pusat dialisis. Oleh itu, aset sedemikian akan direkodkan sebagai perbelanjaan dalam penyata kewangan perbadanan wakaf.

Perbincangan

Artikel ini bertujuan untuk melihat bagaimana sebuah syarikat beroperasi dan akaun untuk transaksinya dalam persekitaran tanpa standard perakaunan tertentu. Oleh kerana wakaf dianggap berada dalam kategori bukan keuntungan, menggunakan standard perakaunan untuk keuntungan untuk mentadbir amalan perakaunan mereka, dijangka, menimbulkan kebimbangan dari sudut keserasian dan kesesuaian. Walau bagaimanapun, seperti yang ditunjukkan oleh syarikat wakaf, mereka mengikuti standard perakaunan yang lazim, bukan spesifik untuk mematuhi peraturan dan badan-badan berwajib. Ini penting untuk tidak bercanggah dengan keperluan daripada juruaudit dan syarikat induk mereka.

Walaupun bagaimanapun, berdasarkan penemuan yang dikumpul, ia boleh dilihat bahawa syarikat wakaf juga tetap dengan prinsip-prinsip wakaf dan mematuhi piawaian perakaunan yang lazim. Walaupun MPERS tidak memberi panduan sepenuhnya mengenai cara perekodan akaun dengan betul bagi aset wakaf mengikut prinsip-prinsip wakaf, perbadanan wakaf ini tetap mematuhi atau tidak melakukan perubahan tanpa merujuk MPERS. Mereka mematuhi MPERS dan mengambil inisiatif untuk menyediakan laporan lain bagi melengkapkan dan memberikan apa-apa maklumat tambahan sekiranya tidak dinyatakan dalam penyata kewangan mereka. Oleh itu, penekanan terhadap MPERS diberikan penekanan, dalam memberi maklumat kepada pengguna penyata kewangan untuk membuat keputusan. Walau bagaimanapun, cara yang terbaik dan paling sesuai untuk menyampaikan maklumat kewangan dan bukan kewangan mereka adalah melalui satu set penyata kewangan, yang terdiri daripada semua maklumat mengenai kedudukan kewangan semasa perbadanan wakaf tanpa pelaporan berasingan dan

berbeza. Pelaporan berasingan boleh menimbulkan kekeliruan dan maklumat mengelirukan, kerana kedua-dua jenis laporan mungkin tidak boleh diakses dan mencapai pengguna yang sama. Oleh itu, pengguna hanya boleh menerima satu jenis maklumat kewangan dan hanya bergantung kepadanya untuk membuat keputusan.

Penemuan yang boleh dirumuskan daripada amalan semasa Majlis Agama Islam Negeri dari sudut konvensional dan prinsip Islam.

Amalan perakaunan

Penemuan 1

Aset Wakaf biasanya dinilai pada nilai nominal atau token berbanding nilai pasaran atau nilai kos. Pendekatan penilaian unik ini berasaskan prinsip-prinsip Islam yang mengawal wakaf dalam undang-undang Islam. Wakaf melibatkan penyerahan aset tertentu seperti tanah atau harta, untuk tujuan agama, amal atau masyarakat.

Nilai nominal atau token yang digunakan untuk penilaian aset wakaf adalah simbolik dan tidak semestinya mencerminkan nilai pasaran atau kos sebenar aset tersebut. Pendekatan ini sejajar dengan idea bahawa aset yang diwakafkan adalah diperuntukkan secara kekal bagi penerima faedah yang ditetapkan, dengan fokus kepada aktiviti keagamaan, pendidikan, atau kesejahteraan sosial.

Nilai nominal atau token digunakan untuk menekankan sifat bukan komersial dan altruistik transaksi wakaf. Dengan tidak menitikberatkan nilai pasaran semasa, niatnya adalah untuk menekankan objektif rohaniyah dan amal dari wakaf tersebut.

Penting untuk dicatat bahawa penilaian aset wakaf dan amalan mungkin berbeza di kawasan atau di kalangan cendekiawan Islam. Prinsip-prinsip kewangan dan ekonomi Islam membimbing pengurusan aset wakaf, dan pendekatan penilaian direka untuk memastikan aset digunakan untuk tujuan amal dan masyarakat yang memerlukan selaras dengan ajaran Islam

Penemuan 2

Dalam konteks wakaf, aset biasanya tidak terdedah kepada penyusutan nilai berbeza seperti dalam amalan perakaunan konvensional. Aset wakaf, yang didedikasikan untuk tujuan keagamaan, amal, atau masyarakat, dianggap sebagai kekal dan tidak dianggap sebagai aset ekonomi yang merosot nilainya dari semasa ke semasa.

Konsep penyusutan, melibatkan pengagihan kos aset sepanjang hayat penggunaannya, berasaskan idea bahawa nilai aset itu berkurang seiring penggunaannya. Walau bagaimanapun, aset wakaf sering dilihat sebagai tidak boleh dipindahkan dan diwujudkan untuk dedikasi jangka panjang, jika tidak kekal, untuk tujuan yang ditentukan.

Walaupun amalan perakaunan konvensional melibatkan penyusutan aset dalam mencerminkan nilai yang berkurang dari semasa ke semasa, sifat kekal aset wakaf bermakna aset tersebut biasanya tidak terdedah kepada kaedah perakaunan ini. Sebaliknya, tumpuan diberikan kepada pemeliharaan aset dan memastikan bahawa aset tersebut terus digunakan untuk tujuan amal atau untuk keperluan masyarakat yang diinginkan.

Penting untuk diingat bahawa amalan berkaitan dengan wakaf boleh berbeza. Cendekiawan atau organisasi yang berbeza mungkin mempunyai pendekatan yang sedikit berbeza. Pengurusan dan perakaunan bagi aset wakaf secara umumnya dipandu oleh prinsip-prinsip Islam dan peraturan khusus yang ditetapkan oleh pihak berkuasa yang berkaitan dengan aktiviti wakaf

Penemuan 3

Majlis Agama Islam Negeri menyediakan dua set laporan kewangan; satu yang menyatakan nilai nominal bagi aset wakaf, yang lain menyatakan nilai sebenar aset tersebut.

Laporan kedua akan membantu Lembaga Majlis Agama Islam Negeri untuk mengawasi pengurusan aset wakaf dengan lebih baik.

Usaha untuk menyediakan satu set laporan tambahan akan mengambilmasa yang agak lama. Ini juga akan menyebabkan kekeliruan kerana terdapat dua laporan berasingan yang mencatat aset yang sama tetapi menunjukkan nilai monetari yang berbeza.

Kesimpulan

Kesimpulannya, keperluan untuk mempunyai standard perakaunan tertentu untuk wakaf adalah penting. Walaupun syarikat-syarikat wakaf telah menunjukkan cara mereka dalam menangani ketiadaan standard tersebut, kita masih perlu mengakui bahawa keupayaan dan sumber mereka ada menjadi faktor dalam mengadaptasi penggunaan standard sedia ada. Perkara yang sama mungkin tidak terpakai kepada Majlis Agama Islam negeri-negeri lain sebagai sumber ikutan dan perbezaan pengurusan masing-masing. Oleh itu, salah satu sebab yang kuat untuk memastikan perakaunan dan pelaporan yang betul telah disediakan, adalah dengan mempunyai standard perakaunan khusus yang memberi tumpuan kepada perakaunan untuk aset wakaf. Standard perakaunan khusus untuk transaksi berkaitan wakaf akan memastikan dan membantu penyedia laporan dalam menyediakan penyata kewangan. Mempunyai standard perakaunan khusus dan betul untuk aset dan transaksi wakaf akan memberikan bimbingan dan mungkin membantu membentuk struktur untuk Majlis Agama Islam lain untuk memastikan kakitangan yang cukup dan mahir disediakan dalam penyediaan penyata kewangan mereka, kerana standard akan menentukan apa yang perlu dilakukan. Oleh itu, cara terbaik untuk membantu dalam memastikan perakaunan dan pelaporan yang betul bagi aset wakaf adalah dengan mempunyai standard perakaunan khusus bagi membimbing dan mentadbir amalan perakaunan, sama seperti pentadbiran perakaunan untuk aset warisan di United Kingdom atau perakaunan amal di Singapura.

Walau bagaimanapun, kajian ini hanya memberi tumpuan kepada salah satu institusi wakaf sahaja tidak mengambilkira daripada negeri-negeri lain di Malaysia. Penyelidikan lanjut boleh dilakukan meliputi semua negeri di Malaysia untuk tujuan perbandingan amalan perakaunan serta memahami pelbagai amalan perakaunan yang dipraktikkan oleh pelbagai negeri di Malaysia.

Dalam mengatasi cabaran ini, adalah penting dan menjadi keperluan untuk membangunkan piawaian perakaunan khusus merangkumi aspek-aspek unik perakaunan wakaf. Pihak berkuasa, ahli akademik, dan pengamal perakaunan perlu bekerjasama untuk membangunkan garis panduan dan piawaian yang sesuai dengan nilai dan prinsip Islam serta memenuhi keperluan institusi wakaf di Malaysia.

Acknowledgment

This research was supported by funding from the Islamic University College of Perlis under the Short-Term Grant Scheme (STG-080/2023)

Rujukan

- Dahlan, N. K., Yaa'kub, N. I., Hamid, M. A., & Palil, M. R. (2014). Waqf (Endowment) Practice in Malaysian Society. *International Journal of Islamic Thought*, 5, 56–61.
- Daud, D. (2018). Insight into the reasons for the lack of Waqf reporting. *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, 6(3), 48–58. <https://doi.org/10.24191/jeeir.v6i3.8787>
- Edwards, R., & Holland, J. (2013). *What is Qualitative Interviewing?* Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781472545244>
- Flick, U. (2011). *The SAGE handbook of qualitative data analysis*. London: Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781446282243.n33>
- IASB. (2018). *The conceptual framework for financial reporting*. https://doi.org/10.1057/978-1-137-52150-7_5
- Ihsan, H., & Adnan, M. A. (2009). *Waqf Accounting and The Construction of Accountability. International Conference in Waqf Laws and Management: Reality and Propects*. Kuala Lumpur. <http://kantakji.com/fiqh/Files/Wakf/z115.doc>
- Ihsan, Hidayatul. (2007). *An Exploratory Study of Waqf Accounting and Management in Indonesian Waqf Institutions: the Cases of Dompot Dhuafa and Uii Waqf Foundations* [Master's Thesis, International Islamic University Malaysia].
- Iqmal, M., Kamaruddin, H., Masruki, R., & Hanefah, M. M. (2018). Waqf Management Practices: Case Study in a Malaysian Waqf Institution. *World Journal of Social Sciences*, 8(3), 1–12.
- Kahf, M. (1999). Towards the Revival of Awqaf: A Few Fiqhi Issues to Reconsider. *Harvard Forum on Islamic Finance and Economics*. New York, Harvard University.
- Kumar, R. (2005). *Research Methodology: a step by step guide for beginners*. London: Sage Publications. <https://doi.org/10.1007/b112047>
- Kwok, W. C. C., & Sharp, D. (2005). Power and international accounting standard setting: Evidence from segment reporting and intangible assets projects. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 18(1), 74–99. <https://doi.org/10.1108/09513570510584665>
- Laallam, A., Kassim, S., Engku Ali, E. R. A., & Saiti, B. (2020). Intellectual capital in non-profit organisations: lessons learnt for waqf institutions. *ISRA International Journal of Islamic Finance*, 12(1), 27–48. <https://doi.org/10.1108/IJIF-10-2018-0111>
- Md. Shahedur Rahaman Chowdhury. (2011). Economics of Cash WAQF management in Malaysia: A proposed Cash WAQF model for practitioners and future researchers. *African Journal of Business Management*, 5(30), 12155–12163. <https://doi.org/10.5897/AJBM11.1810>
- Mohamad Suhaimi, F., Ab Rahman, A., & Marican, S. (2014). The role of share waqf in the socio-economic development of the Muslim community The Malaysian experience. *Humanomics*, 30(3), 227–254. <https://doi.org/10.1108/H-12-2012-0025>

- Mohammed, N. F., Mohd Fahmi, F., & Ahmad, A. E. (2019). The need for Islamic accounting standards: the Malaysian Islamic financial institutions experience. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 10(1), 115–133. <https://doi.org/10.1108/JIABR-12-2015-0059>
- Mohd Sharip, S., Awang, M., & Ismail, R. (2019). Conceptualizing the impact of Leader-member Exchange in non-profit and religious organisations: The case of waqf institutions in Malaysia. *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, 7(3), 71. <https://doi.org/10.24191/jeeir.v7i3.6197>
- Nahar, H. S., & Yaacob, H. (2011). Accountability in the sacred context: The case of management, accounting and reporting of a Malaysian cash awqaf institution. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 2(2), 87–113. <https://doi.org/10.1108/1759081111117052>
- Manual Pengurusan Perakaunan Wakaf (JAWHAR), 2009. Percetakan Nasional Malaysia Berhad. Kuala Lumpur.
- Nor`Azzah Kamri. (2010). The Roles of Ethics in Waqf Management: Case of Jawhar. *Jurnal Syariah*, 18(3), 659–680.
- O'Brien, E., & Tooley, S. (2013). Accounting for volunteer services: a deficiency in accountability. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 10(3/4), 279–294. <https://doi.org/10.1108/QRAM-09-2012-0037>
- Pitchay, A. A., Mydin Meera, A. K., & Saleem, M. Y. (2014). Priority of Waqf Development among Malaysian Cash Waqf Donors: An AHP Approach. *Journal of Islamic Finance*, 3(1), 13–22. <https://doi.org/2289-2117> (O) / 2289-2109 (P)
- Prior, L. (2008). Document analysis. In *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. <https://doi.org/10.4135/9781412963909>
- Qu, S., & Dumay, J. (2011). The qualitative research interview. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 8(3), 238–264. <https://doi.org/10.1108/11766091111162070>
- Rosnia Masruki, & Zurina Shafii. (2013). The Development of Waqf Accounting in Enhancing Accountability. *Middle-East Journal of Scientific Research 13 (Research in Contemporary Islamic Finance and Wealth Management)*, 13, 1–6. <https://doi.org/10.5829/idosi.mejsr.2013.13.1873>
- Sarea, A. M. (2013). The Need of Accounting Standards for Islamic Financial Institutions. *International Management Review*, 9(2), 50–95. <https://doi.org/10.1108/17590811311314294>
- Siekkinen, J. (2016). *Within and Cross-Country Differences in the Value Relevance of Fair Values*. <https://www.semanticscholar.org/paper/Within-and-Cross-Country-Differences-in-the-Value-Siekkinen/646901eea0b78ede5e4dabe3560eb92a402705b6>
- Tohirin, A., & Hidayati, A. (2011). Cash waqf institution and accounting issues. Proceedings of the *International Seminar & Workshop on Islamic Accounting*, 26-27 July, Universitas Islam Indonesia, Yogyakarta, Indonesia, 1–18.
- Wadongo, B., & Abdel-Kader, M. (2014). Contingency theory, performance management and organisational effectiveness in the third sector: A theoretical framework. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 63(6), 680–703. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-09-2013-0161>
- Yaacob, H., Petra, S., Sumardi, A., & Nahar, H. S. (2012). Awqaf Accounting and Reporting for Accountability: A Case Study of Awqaf S. *19th International Business Research Conference*, 1(189), 1–31.

Yaacob, H., Petra, S., Sumardi, A., & Nahar, H. S. (2015). Accountability through accounting and reporting lenses. *Humanomics*, 31(3), 299–313. <https://doi.org/10.1108/H-07-2013-0049>

Young, J. J. (2006). Making up users. *Accounting, Organisations and Society*, 31(6), 579–600. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2005.12.005>